

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa o stave a úrovni vyučovania a učenia sa vo vybraných predmetoch v základnej škole v školskom roku 2009/2010 v SR

Cieľom inšpekcií bolo zistiť stav a úroveň vyučovania učiteľom a učenia sa žiakov vo vybraných predmetoch v základnej škole (ZŠ) a zhodnotiť úroveň dosiahnutých vzdelávacích výsledkov žiakov zadaním testov z určených predmetov. Inšpekcie sa vykonali v **163** ZŠ, čo je **7,33 %** zo siete základných škôl v SR, z toho v **10** cirkevných, **3** súkromných školách. Z celkového počtu kontrolovaných škôl bolo **18** s vyučovacím jazykom maďarským a **3** s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. V kontrolovaných školách bolo **1 525** tried s **29 917** žiakmi, z toho **18** tried nultého ročníka so **187** žiakmi. Z celkového počtu žiakov bolo **2 604** so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP), z toho **1 211** zo sociálne znevýhodneného prostredia. Školský klub detí navštevovalo **5 932** žiakov v **272** oddeleniach, z toho **322** so ŠVVP.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa

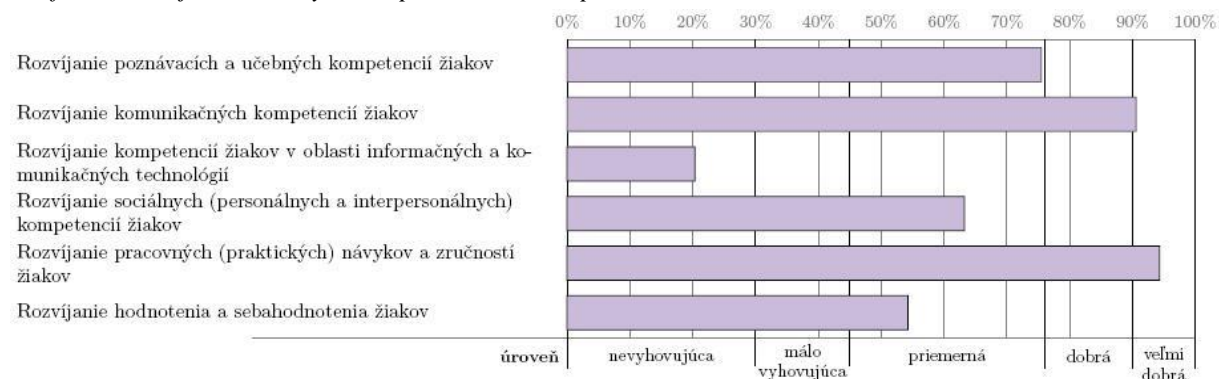
V školách sa celkove vykonalo **3 079** hospitácií, z toho na **1. stupni 1 466** a **1 613** hospitácií na **2. stupni**. Štátna školská inšpekcia (ŠŠI) zameriavala na hospitáciách pozornosť na výchovno-vzdelávaciu činnosť učiteľa z hľadiska kvality riadenia vyučovacieho procesu, výberu a uplatnenia vyučovacích metód, foriem a stratégií zameraných na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov (poznávacích a učebných kompetencií, komunikačných, kompetencií v oblasti informačno-komunikačných technológií, sociálnych kompetencií, praktických návykov a zručností, hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností). Súbežne sa sledoval proces učenia sa žiakov. Rozvíjanie kľúčových kompetencií vo výchovno-vzdelávacom procese sa sledovalo v nultom ročníku, na 1. a 2. stupni vo vybraných učebných predmetoch zo vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu: *jazyk a komunikácia, matematika a práca s informáciami, príroda a spoločnosť, človek a príroda, človek a svet práce, človek a spoločnosť, umenie a kultúra, zdravie a pohyb*.

Zistenia z hospitácií z hľadiska rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov v jednotlivých vzdelávacích oblastiach

1. stupeň

Zo zistení z **1 466** hospitácií vyplynulo, že väčšina učiteľov 1. stupňa ZŠ vo výchovno-vzdelávacom procese nedostatočne podporovala rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, v malej miere aj ich hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti a sociálne (personálne a interpersonálne) kompetencie. Graf č. 1 zobrazuje rozvíjanie kľúčových kompetencií vo výchovno-vzdelávacom procese na 1. stupni ZŠ, ktoré dosiahlo **74,43 %**, čo je priemerná úroveň.

Graf č. 1: Rozvíjanie kľúčových kompetencií na 1. stupni ZŠ v šk. r. 2009/2010

Vyučovanie v *nultom ročníku* sa sledovalo na **33** hodinách. Výrazným pozitívom zo strany učiteľov bolo zrozumiteľné sprístupňovanie nových poznatkov žiakom a priebežné uplatňovanie pozitívnej motivácie, čo zvyšovalo záujem žiakov o učenie, ich aktívne ústne i výtvarné vyjadrovanie sa. Názornosť a využitie učebných pomôcok prispôsobených vzdelávacej úrovni a možnostiam žiakov veľkou mierou napomáhali rozvoju ich poznávacích a učebných kompetencií. Vyučujúci zohľadňovali vzdelávacie potreby jednotlivcov rešpektovaním učebného a pracovného tempa, individuálnym prístupom, v prípade potreby dopĺňujúcim výkladom. Poznatky im sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, v logickom slede s dôrazom na vytváranie správnych predstáv. V triedach s rómskymi žiakmi aktívne využili na vzbudenie záujmu o učenie piesne v rómskom jazyku. Hrou a zážitkovým učením im vytvárali príležitosť nielen na uplatňovanie získaných poznatkov a zručností, ale i na prezentovanie svojich názorov. Priebežným pozitívnym verbálnym hodnotením učiteľky motivovali žiakov k napredovaniu. Rešpektovaním osobnosti žiakov, posilňovaním ich sebadôvery vytvorili dobrú atmosféru vyučovania. Zo zistení z hospitácií možno konštatovať, že medzi výrazné pozitíva výchovy a vzdelávania žiakov v nultom ročníku patrilo rozvoj ich pracovných (praktických) návykov a zručností, jemnej motoriky, grafomotorických zručností. V menšej miere diferencovali úlohy a činnosti s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti žiakov. V oblasti rozvíjania poznávacích a učebných kompetencií žiakov bola nižšia frekvencia zadávania úloh na tvorivé a divergentné riešenia. Absentovala práca žiakov vo dvojiciach alebo skupinách, žiaci pracovali často iba frontálne, čo malo za následok slabšie rozvíjanie ich sociálnych kompetencií. Vzhľadom na nedostatok podnetov zo strany učiteľov žiaci nedokázali samostatne navrhovať riešenia úloh a hodnotiť vlastné výkony a výsledky práce iných. Výrazné zlepšenie vo výchovno-vzdelávacej činnosti učiteľov si vyžaduje zameranie sa na rozvíjanie kompetencií najmä v oblasti informačných a komunikačných technológií (IKT), interpersonálnych a sociálnych kompetencií žiakov, na podnecovanie žiakov k sebahodnoteniu a hodnoteniu výkonov spolužiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v nultom ročníku boli na priemernej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách predmetov *slovenského jazyka a literatúry, slovenského jazyka a slovenskej literatúry, maďarského jazyka a literatúry a cudzieho jazyka (anglický jazyk, nemecký jazyk)* patriacich do vzdelávacej oblasti **jazyk a komunikácia** sa hodnotila na základe **614** hospitácií. Pozitívom vyučovania predmetu *slovenský jazyk a literatúra* bolo uplatnenie komunikatívno-poznávacieho princípu, v súlade s požiadavkami učebných osnov. Nové poznatky boli sprístupňované zrozumiteľným spôsobom, v nadväznosti na predchádzajúce učivo, s využitím medzipredmetových vzťahov. Vyučujúci striedali klasické metódy a formy vyučovania s inovačnými a zážitkovými. Žiaci si na väčšine hodín osvojovali gramaticky správne a spisovné vyjadrovanie, učitelia prehlbovali ich slovnú zásobu, zisťovali porozumenie textu v písomnej aj auditívnej forme. V menšej miere boli vedení k súvislej interpretácii obsahu textu, k formulovaniu jeho podstaty. Poznávacie a učebné kompetencie boli efektívne rozvíjané na dvoch tretinách hodín. Žiaci mali o preberané učebné témy záujem, vyhľadávali jazykové javy, vedeli ich analyzovať a v mnohých prípadoch aj tvoriť závery. Pracovali najmä s učebnicou a pracovnými zošitmi, občas vyhľadávali informácie z iných zdrojov. Slabou stránkou bol nedostatok príležitostí pre žiakov priamo vo vyučovacom procese pracovať s IKT (žiaci iba ojedinele pracovali s interaktívnou tabuľou a notebookom), preto rozvoj kompetencií žiakov v tejto oblasti napriek dobrej vybavenosti škôl výpočtovou technikou bol na nevyhovujúcej úrovni. Učitelia minimálne využívali didaktickú techniku a len zriedka im zadávali úlohy na získanie rôznorodých informácií. Možnosť participovať na spoločnej komunikácii a spoločnej činnosti vo dvojiciach a skupinách mala len malá časť žiakov. Hodnotenie klasifikáciou bolo uplatňované minimálne, žiaci zväčša nemali vytvorený priestor rozvíjať hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v slovenskom jazyku a literatúre boli na priemernej úrovni.

Na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* učitelia rozvíjali komunikačné kompetencie žiakov na veľmi dobrej úrovni, viedli ich k osvojeniu si spisovnej podoby štátneho jazyka, zabezpečili jednojazyčný charakter vyučovania. Žiakov podnecovali k rozmanitým činnostiam, tvoreniu dialógov, dramatizácií rozprávok, vyhľadávaniu jazykových javov, k vytváraniu jednoduchých viet, čím dosiahli, že žiaci boli komunikačne aktívni, prezentovali svoje poznatky, vyjadrovali sa v rámci vybraných tém relatívne správne, čítali a počúvali s porozumením. Pozitívom na sledovaných hodinách bolo aj rozvíjanie ich pracovných návykov a zručností. Žiaci mali pre prácu vytvorené dobré podmienky, rešpektovaním individuálneho učebného tempa jednotlivcov učiteľmi, preukázali pri riešení rôznych cvičení samostatnosť a zodpovednosť. K slabším stránkam vyučovania a učenia sa, patrilo zriedkavé podnecovanie žiakov k hodnoteniu vlastných výkonov a výkonov spolužiakov, k diagnostikovaniu nedostatkov za účelom ich odstránenia. Hodnotenie klasifikáciou vyučujúci uplatňovali len ojedinele. Žiaci minimálne pracovali s IKT, neriešili úlohy na získanie informácií z iných zdrojov. Chybné odpovede a nesprávne vypracované úlohy sa dostatočne nevyužili na hľadanie cesty k správnym riešeniam. Na zvýšenie efektívnosti vyučovania a aktívneho osvojenia si učiva sa len sporadicky používala moderná didaktická technika. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v slovenskom jazyku a slovenskej literatúre boli na priemernej úrovni.

K silným stránkam vyučovania a učenia sa na hodinách *jazyka národností a literatúry (maďarský jazyk a literatúra)* patrilo opakovanie a utvrdzovanie učebných tém v logickom slede. Učitelia vhodne podporovali integráciu jazykovej, slohovej a literárnej zložky predmetu. Uplatňovali zásadu názornosti, žiaci používali najmä základné učebné pomôcky, vo vyšších ročníkoch získavali informácie zo slovníkov, kníh a časopisov. Boli vedení k spracovaniu a dokončeniu cvičení v dohodnutom čase, čo pozitívne ovplyvňovalo rozvoj ich pracovných návykov a zručností. Pochopenie a osvojenie poznatkov v prevažnej miere overovali spätnou väzbou. Žiaci reagovali na podnety, boli aktívni, svoje názory a postoje kultivovane prezentovali. Vyučujúci rozvíjali ich komunikačné kompetencie podnecovaním k súvislému vyjadrovaniu a obohacovaním ich slovnej zásoby. Veľký dôraz kládli na čítanie a počúvanie s porozumením. V menšej miere učitelia rozvíjali ich kreativitu a tímovú spoluprácu, nevyužili ich hravosť. Nediferencovali činnosti s ohľadom na rozdielne vzdelávacie potreby žiakov, ich individuálne učebné a pracovné tempo nebolo rešpektované. Žiaci minimálne získavali informácie s využitím internetu, výukových programov alebo didaktickej techniky, nebolo im umožnené rozširovať si kompetencie v oblasti IKT. Vyučujúci zriedka rozvíjali ich hodnotiace a sebahodnotiace kompetencie a málo ich motivovali klasifikáciou. Frekvencia priebežného verbálneho hodnotenia bola nízka, približne tretina učiteliek využila pri hodnotení výkonov žiakov pochvalu. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v maďarskom jazyku a literatúre boli na priemernej úrovni.

Pozitívnou stránkou vyučovania *cudzích jazykov* bola komunikácia prevažne v *anglickom* alebo *nemeckom jazyku*. Pri vysvetľovaní nového učiva pre lepšie pochopenie vyučujúci používali slovenský jazyk, alebo informáciu preložili. Žiaci si pomocou obrázkového materiálu opakovali známu slovnú zásobu, precvičovali a upevňovali novú. Väčšina z nich ju dokázala uplatniť v aktívnom ústnom prejave, prezentovala ju foneticky správne a zrozumiteľne. Na rozšírenie slovnej zásoby učitelia ojedinele využívali počítače s jazykovým edukačným programom. Vyučujúci podnecovali žiakov k aktívnemu vyjadrovaniu sa a prezentovaniu svojich poznatkov a zručností. Žiaci o učenie prejavovali záujem, správne reagovali na pokyny, otázky a úlohy zadávané v cieľovom jazyku. Nedostatky sa vyskytli pri tvorení viet, kde žiaci často potrebovali pomoc učiteľa. Prejavy žiakov boli hodnotené priebežne verbálne bez možnosti sebahodnotenia, či hodnotenia iných, preto sa hodnotiace kompetencie žiakov nerozvíjali. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v anglickom a nemeckom jazyku boli na dobrej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *matematiky* patriacich do vzdelávacej oblasti *matematika a práca s informáciami* sa hodnotila na základe

502 hospitácií. Pozitívnym zistením na hodinách bolo, že učitelia vytváraním priestoru k aktívnemu ústnemu vyjadrovaniu, k vysvetľovaniu textu úloh ako aj k hľadaniu oporných postupov riešení, viedli žiakov k presnému vyjadrovaniu myšlienok a postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch. Zamerali sa na rozvoj učebných a poznávacích kompetencií žiakov, ich pracovných návykov a zručností, pričom im zväčša zadávali úlohy na porozumenie a aplikáciu učiva. Silnou stránkou vyučovania bolo sprístupňovanie učiva zrozumiteľným spôsobom a kontrolovanie priebežného porozumenia vo všetkých fázach vyučovania. Aktivizovanie žiakov bolo posilnené pamäťovým počítaním, matematickými rozcvičkami, hrami i telovýchovnými chvíľkami. Na pochopenie učiva, pri vytváraní matematických pojmov a súvislostí ako i pri utvrdzovaní a opakovaní učiva využívali učebné a žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami aj kompenzačné pomôcky. Žiaci vedeli používať matematickú symboliku, riešili úlohy na porozumenie i aplikáciu v praktickom živote. Nesprávne zvládnuté činnosti učitelia využívali na hľadanie správnych riešení. Pomerne účelne a efektívne využívali medzipredmetové vzťahy. Rozvoj sociálnych kompetencií obmedzovalo nízke zastúpenie činností vo dvojiciach alebo skupinách. Zlepšenie si vyžaduje zadávanie diferencovaných úloh s možnosťou práce vo dvojiciach alebo v skupinách so zameraním na spoluprácu a kooperáciu, využívanie didaktickej techniky a zaraďovanie úloh zameraných na vyhľadávanie, triedenie a spracovávanie informácií z rôznych zdrojov. Prevládalo priebežné verbálne hodnotenie, pochvalami a oceneniami každého zlepšenia výkonov ich učiteľky povzbudzovali k napredovaniu. Rozvoju hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov učitelia venovali minimálnu pozornosť, čo sa prejavilo v neschopnosti žiakov ohodnotiť vlastné výkony a výkony spolužiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v matematike boli na priemernej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *prírodovedy* a *vlastivedy* patriacich do vzdelávacej oblasti **príroda a spoločnosť** sa hodnotila na základe **200** hospitácií. Takmer na všetkých vyučovacích hodinách boli ciele vyučovania jasne formulované, poznatky boli osvojované v súlade s učebnými osnovami a vzdelávacím štandardom. Prepojenosť s učebnými osnovami environmentálnej výchovy podporovala vytváranie pozitívnych hodnotových postojov žiakov k prírode, životnému prostrediu a k svojmu regiónu. Prostredníctvom spätnej väzby vyučujúci priebežne overovali, ako si žiaci osvojili učivo a následne regulovali ich ďalšiu činnosť, čím ich zároveň motivovali a aktivizovali. Poznatky boli sprístupňované zrozumiteľným spôsobom, v niektorých prípadoch s menším dôrazom na praktické činnosti a rozvoj schopnosti zovšeobecňovať fakty a vzťahy medzi nimi. Na hodinách učitelia často verbálne viedli žiakov k návykom správnej životosprávy, ochrane prírody a poznávaniu prírodných zákonitostí. Účelne využívali demonštračné učebné pomôcky. Medzi negatíva patrilo to, že vyučujúci nediferencovali úlohy s ohľadom na rozdielne vzdelávacie potreby žiakov, nezadávali úlohy s rozdielnou náročnosťou, kladené otázky a úlohy nepodnecovali ich tvorivosť a samostatnosť. Žiaci získavali poznatky zväčša pasívne, prevažoval výkladový štýl vyučovania. Napriek dobrej vybavenosti škôl, vyučujúci v procese málo využili didaktickú a výpočtovú techniku, čoho negatívnym dopadom boli málo vyhovujúce kompetencie žiakov v oblasti IKT. Oceňovali pokroky žiakov priebežným verbálnym hodnotením, sporadicky bola využitá aj klasifikácia, motivovali ich pochvalou a vyjadrovali pozitívne očakávania. V menšej miere ich podnecovali do hodnotenia svojich výkonov a výkonov spolužiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v prírodovede a vo vlastivede boli na dobrej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *výtvarnej a hudobnej výchovy* patriacich do vzdelávacej oblasti **umenie a kultúra** sa hodnotila na základe **72** hospitácií. Vyučujúci na hodinách *hudobnej výchovy* kládli do popredia praktické formy práce, zabezpečovali priamu skúsenosť žiakov s hudbou, preto sa aktívne zapájali do spevu, vyjadrovali hudbu pohybom a hrou na detských hudobných nástrojoch. Riešili úlohy na porozumenie a úlohy, pri ktorých vyhľadávali rôzne informácie, čím učitelia podporovali ich tvorivosť a iniciatívu. Žiakov učili čítať s porozumením, notový záznam, hudobné hry

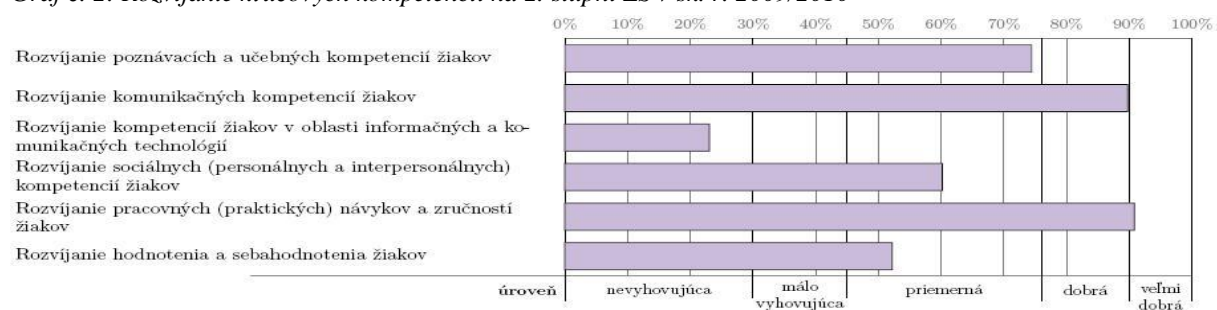
a aktívne sa vyjadrovať. Učitelia vo vyučovaní okrem frontálnej činnosti zaradovali aj skupinové a individuálne úlohy. Námetovo vhodnými ilustráciami alebo textom podporovali emocionálnu pôsobivosť hudobného diela a umožňovali im vyjadriť postoje. Často išlo o zážitkové učenie. Vhodnou motiváciou, formou didaktických hier, učitelia *výtvarnej výchovy* zvyšovali záujem žiakov o tvorivosť a fantáziu. Účelne využívali rôzne druhy materiálov, ktorých prínosom boli originálne tvorivé výsledky a rozvoj priestorovej predstavivosti žiakov. Uplatňovali širokú škálu postupov a výtvarných techník, preto boli dobre rozvíjané takmer všetky kompetencie. Žiaci s hravosťou aplikovali osvojené poznatky, používali správne pracovné postupy. Ich sociálne kompetencie sa dobre rozvíjali pri práci vo dvojiciach a skupinách, kde si vzájomne radili a pomáhali. Prejavili zmysel pre kolektívnosť a súčinnosť. Výrazným pozitívom bolo aj využívanie regionálnych umeleckých a remeselných tradícií a špecifik (modrotlač, hrnčiarstvo). Učitelia väčšinou vytvárali žiakom priestor na vyjadrenie reflexie, čím podporovali formovanie ich osobných postojov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v hudobnej a výtvarnej výchove boli na dobrej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *telesnej výchovy* patriacich do vzdelávacej oblasti **zdravie a pohyb** sa hodnotila na základe 45 hospitácií. Žiaci vzhľadom na dobré podnecovanie vyučujúcimi prejavovali záujem o pohybové aktivity. K silným stránkam vyučovania patrilo zisťovanie osvojenia si základných poznatkov vo všetkých fázach vyučovacích hodín. Pri praktických činnostiach používali správne postupy a techniky s dodržaním základných bezpečnostných a hygienických požiadaviek, čo preukázali dobrou pohybovou kultúrou, zdatnosťou a disciplinovanosťou pri cvičení. Poznávacie a učebné kompetencie sa rozvíjali prostredníctvom pohybu, na správnosť i zapamätanie cvičení boli využité praktické ukážky s motivujúcim dopadom na záujem žiakov o ich osvojenie. Čas na cvičenie bol efektívne využitý, počas hodín bolo väčšinou účelne využívané telovýchovné náradie i náčinie. Celkovo dobre rozvinuté sociálne kompetencie žiakov sa prejavili veľmi dobrou spoluprácou a vzájomnou kontrolou pri cvičeniach vo dvojiciach a v skupinách. Diferencovanie cvikov, rešpektovanie rozdielov v dispozíciách, schopnostiach i výkonnosti žiakov bolo slabšou stránkou vyučovania. Učitelia vyjadrovali pozitívne očakávania, najmä pochvalou, priebežne hodnotili výkony žiakov rôznymi oceneniami, taktne upozorňovali na prípadné nedostatky, ani na jednej hodine neuplatnili hodnotenie klasifikáciou. Chyby sa občas vyskytli v používaní nesprávnej odbornej terminológie učiteľov i žiakov. Žiaci nevedeli objektívne zhodnotiť vlastné pohybové výkony a výsledky spolužiakovej alebo skupinovej činnosti. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v telesnej výchove boli na dobrej úrovni.

2. stupeň

Zo zistení z 1 613 hospitácií vyplynulo, že väčšina učiteľov 2. stupňa ZŠ vo výchovno-vzdelávacom procese v malej miere podporovala najmä rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, ich hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti a sociálne (personálne a interpersonálne) kompetencie. Graf č. 2 zobrazuje rozvíjanie kľúčových kompetencií vo výchovno-vzdelávacom procese na 2. stupni ZŠ, ktoré dosiahlo 73 %, čo je priemerná úroveň.

Graf č. 2: Rozvíjanie kľúčových kompetencií na 2. stupni ZŠ v šk. r. 2009/2010

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách predmetov *slovenského jazyka a literatúry, slovenského jazyka a slovenskej literatúry, maďarského jazyka a literatúry a cudzieho jazyka (anglický, nemecký a ruský jazyk)* patriacich do vzdelávacej oblasti **jazyk a komunikácia** sa hodnotila na základe 558 hospitácií. Vo všetkých zložkách *slovenského jazyka a literatúry* vyučujúci systematickou interakciou zabezpečovali spätnú väzbu, zapájali žiakov do procesu, využívajúc motivačné rozhovory, kontrolné otázky a vo väčšine aj úlohy tvorivého charakteru. Stimulujúcimi otázkami priebežne kontrolovali porozumenie a vhodne zvolenými úlohami a cvičeniami si overovali, ako si žiaci učivo osvojili, viedli ich ku korekcii chýb, menej k reflexii. Učivo sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, pri chybných odpovediach usmerňovali žiakov k hľadaniu správneho riešenia. Žiaci boli vedení k čítaniu s porozumením, chápaniu a vysvetľovaniu obsahu, k aktívnemu vyjadrovaniu sa, čo podporovalo rozvoj ich komunikatívnych zručností. Učili ich analyzovať texty s dôrazom na vyhľadávanie jazykových prostriedkov. Pri precvičovaní a upevňovaní učiva pracovali s literárnymi, odbornými textami, so synonymickým slovníkom a obrazovým materiálom. Vyhľadávali a triedili údaje a informácie, ktoré dobre uplatňovali v praktických činnostiach. Približne polovica vyučujúcich pracovala aj s inými zdrojmi informácií než z učebnice (občas aj z internetu), využívali príklady z každodenného života. Vyučujúci napriek rešpektovaniu učebného a pracovného tempa žiakov, zadávali diferencované úlohy najmä žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ojedinele aj ostatným. Rozvíjanie sociálnych kompetencií bolo menej výrazné, pri úlohách a cvičeniach sa väčšinou uplatňovala samostatná alebo frontálna činnosť. Využitie didaktickej techniky sa objavilo len sporadicky a žiaci neboli dostatočne aktivizovaní prostredníctvom zadávania úloh s využitím IKT. Vyučujúci hodnotili ústne a písomné odpovede žiakov priebežne a prevažne verbálne, primerane využívali pochvalu ako motiváciu k napredovaniu. Na získavanie a rozvoj sebahodnotiacich zručností mali žiaci vytvorený malý priestor, kritériá hodnotenia mali stanovené a poznali ich iba výnimočne. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v slovenskom jazyku a literatúre boli na priemernej úrovni.

Na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* učitelia so žiakmi komunikovali, korigovali chyby vo výslovnosti aj písomnom prejave. Nové učivo sprístupňovali zrozumiteľne, názornosť vyučovania posilnili využívaním učebných pomôcok. Zadávali úlohy na precvičovanie gramatických javov a dôraz kládli na čítanie textu s porozumením, menej na aplikovanie slovnej zásoby v ústnom prejave. Väčšina žiakov prejavovala o učenie záujem, správne postupovala pri písomných cvičeniach z učebnice, pracovných listov a práci s textom. Pri riešení úloh z morfológie, syntaxe a zvukovej stránky jazyka tvorili závery za pomoci učiteľa. Žiaci sa vyjadrovali k zadaným úlohám na rozdielnej úrovni, obsah písomného textu chápali, niektorí plynule odôvodňovali pravopisné javy. Vyučujúci nevyužívali autentické zvukové nahrávky na posilnenie správnej výslovnosti a neutvrďovali osvojenú slovnú zásobu v párovej konverzácii na témy z reálneho života s aktívnym vstupom žiakov, čo sa prejavilo slabými vyjadrovacími schopnosťami. Preferovali frontálnu a samostatnú prácu žiakov, priestor na rozvíjanie sociálnych zručností prácou v skupinách vytvárali sporadicky. Zlepšenie si vyžaduje najmä zadávanie úloh na získavanie údajov z iných zdrojov, využívanie slovníkov, jazykových príručiek, časopisov alebo dennej tlače. Podnecovanie žiakov na hodnotenie vlastných výkonov a výkonov spolužiakov sa vyskytlo ojedinele. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v slovenskom jazyku a slovenskej literatúre boli na priemernej úrovni.

Na hodinách *jazyka národností a literatúry (maďarský jazyk a literatúra)* učitelia vhodným spôsobom rozvíjali komunikačné zručnosti a praktické návyky žiakov. Úroveň porozumenia a osvojovania poznatkov boli vyučujúcimi priebežne kontrolované prostredníctvom spätnej väzby. Vzdelávacie potreby jednotlivcov prevažne zohľadňovali zadávaním primeraných úloh a adekvátnym časovým limitom na ich riešenie podľa možností žiakov. Pre žiakov so ŠVVP boli prispôbované aj učebné materiály podľa druhu postihnutia. Pri rozvíjaní poznávacích

a učebných kompetencií žiakov boli poznatky sprístupňované zrozumiteľným spôsobom s dôrazom na vytváranie predstáv, postupov praktických činností a aplikáciu, vyskytli sa aj úlohy umožňujúce divergentné riešenia. Pri práci s literárnym textom viedli žiakov k čítaniu s porozumením, k aktívnemu vyjadrovaniu sa prostredníctvom otvorených otázok. Gramatické a jazykové javy boli žiakom odovzdávané často tradičným spôsobom prostredníctvom verbálneho výkladu učiteľa bez zadávania úloh na tvorivé riešenie. Na hodinách boli využívané metódy a formy práce zamerané na individuálnu a frontálnu činnosť žiakov. Úlohy vyžadujúce vzájomnú pomoc, spoluprácu a komunikáciu vo dvojiciach alebo skupinách neboli aplikované. Žiaci pracovali výlučne s textovým materiálom z učebníc a pracovných zošitov. Učitelia kládli na všetkých rovnaké požiadavky, nezohľadňovali ich rozdielne schopnosti a zručnosti. V oblasti rozvoja praktických zručností a návykov boli žiaci prevažne vedení k spracovaniu a dokončovaniu úloh v dohodnutom čase, problémy mali s vyhľadávaním a spracovávaním informácií z rôznych zdrojov. Vyučujúci priebežne využívali verbálne hodnotenie, vyskytlo sa aj hodnotenie klasifikáciou, ktoré malo motivačný charakter. Žiakom nebol vytvorený priestor na zhodnotenie vlastných výkonov, čím sa nerozvíjala oblasť sebahodnotenia. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v maďarskom jazyku a literatúre boli na priemernej úrovni.

Na vyučovaní *cudzích jazykov (anglický, nemecký a ruský jazyk)* boli čiastočne zohľadňované vzdelávacie potreby jednotlivcov, menej diferencované úlohy s ohľadom na ich rozdielne rečové zručnosti, rešpektované bolo ich pracovné tempo. Zvolené metódy a formy práce, učebné pomôcky, na polovici pozorovaných hodín efektívne využité didaktická technika poskytovali priestor na rozvoj poznávacích a učebných kompetencií. Žiaci, ktorí dostali príležitosť, vedeli pracovať s interaktívnou tabuľou, s výukovými programami a projektovými CD, pričom dokázali vyhľadávať a spracovávať informácie k danej učebnej téme. Úroveň pochopenia a osvojenia nových poznatkov zisťovali učitelia otázkami a úlohami zameranými najmä na pamäť, porozumenie, menej na aplikáciu. Žiaci boli vedení k ústnemu i písomnému vyjadrovaniu najmä k prezentovaniu a vysvetľovaniu obsahu prečítaného a počutého textu, k správny postupom pri práci s učebnicou, čo im umožňovalo zlepšovať sa v komunikácii a získavať správne pracovné návyky. Na rozvíjanie ich sociálnych kompetencií viac než polovica učiteľov zadávala úlohy umožňujúce ich vzájomnú komunikáciu a spoluprácu. Nedostatočne osvojené a upevnené jazykové prostriedky z nižších ročníkov, slabšia slovná zásoba sa negatívne prejavovali na produktívnych rečových zručnostiach väčšiny žiakov. Absentovalo využitie IKT, počítačová projekcia bola občas využitá na motiváciu v úvode vyučovania. Do hodnotiaceho procesu väčšina žiakov nebola zapojená, preto sa ich hodnotiace a sebahodnotiace kompetencie takmer nerozvíjali. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v anglickom, nemeckom a ruskom jazyku boli na dobrej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *matematiky* patriacich do vzdelávacej oblasti *matematika a práca s informáciami* sa hodnotila na základe **388** hospitácií. K silnejším stránkami výchovno-vzdelávacieho procesu na hodinách *matematiky* z hľadiska činnosti učiteľov patrilo riadenie vyučovacích hodín s pomerne jasným formulovaním cieľov vyučovania a zisťovanie úrovne pochopenia a osvojenia základných poznatkov prostredníctvom spätnej väzby. Výučba prebiehala na väčšine hodín klasickým spôsobom, často frontálnou činnosťou žiakov bez podpory práce žiakov vo dvojiciach alebo skupinách, čím sa sociálne kompetencie žiakov rozvíjali iba priemerne. Učitelia v procese sprístupňovania a osvojovania poznatkov postupovali logicky, nadväzovali na už osvojené učivo, pre zrozumiteľnosť matematických úkonov boli v niektorých prípadoch vhodne využívané učebné programy a prezentácie. Chybné odpovede žiakov učitelia opravovali a viedli ich k správnym riešeniam. Zadávané úlohy v značnej miere podporovali rozvoj vyšších psychických procesov, vyžadovali od žiakov dodržiavanie správnych postupov pri aplikácii získaných poznatkov. Viac než polovica z nich využila aj úlohy s divergentnými riešeniami, menej so zameraním na tvorivosť a bežný život, iba ojedinele požadovali

od žiakov argumentáciu a odôvodnenie zvolených postupov, i keď často pracovali s chybnými odpoveďami žiakov. Pre lepšiu názornosť učitelia zväčša využívali učebné pomôcky a žiakom so zdravotným postihom umožňovali používať kompenzačné pomôcky. Dostupné IKT, ako aj didaktická technika boli nedostatočne využité. Výkony žiakov boli priebežne verbálne hodnotené, účelné hodnotenie klasifikáciou bolo sporadické. Iba časť učiteľov viedla žiakov aj k sebahodnoteniu a k hodnoteniu výkonov spolužiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v matematike boli na priemernej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *fyziky, chémie a biológie/prírodopis* patriacich do vzdelávacej oblasti **človek a príroda** sa hodnotila na základe 341 hospitácií. Vyučujúci prostredníctvom spätnej väzby priebežne overovali porozumenie a osvojenie si učiva, kládli stimulujúce otázky, podnecujúce k reflexii. Činnosti organizovali zväčša tak, aby žiaci pracovali s učebnými pomôckami a nachádzali súvislosti medzi javmi a zákonitosťami. Rešpektovali ich individuálne učebné tempo a rozdiely v schopnostiach, ale len čiastočne diferencovali úlohy a činnosti s ohľadom na ich odlišné vzdelávacie schopnosti a zručnosti. Nové poznatky sprístupňovali zrozumiteľne, kládli dôraz na logický postup pri aplikácii teoretických poznatkov, dbali najmä na porozumenie a praktické využitie získaných vedomostí. Záujem o učenie u nich podnecovali motivačnými úlohami z praktického života ako aj demonštračnými pokusmi, preto žiaci učivo vcelku chápali a vedeli rozlišovať podstatné znaky javov. Vhodné využitie pomôcok a prepojenosť s prvkami environmentálnej výchovy zvyšovali názornosť edukačného procesu. Vyučujúci viedli žiakov k prezentovaniu vlastných skúseností z pozorovaní, vysvetľovaniu obsahu zadaných úloh, čím podporovali rozvoj ich komunikatívnych zručností. Žiaci mali široký priestor aj na vyjadrovanie svojich názorov a postojov, ale iba niektorých vyučovacích hodinách vzájomne kooperovali v skupinách a vo dvojiciach. Časť z nich dokázala samostatne navrhovať riešenia úloh a s nimi súvisiace javy. Účelným používaním učebných pomôcok a na základe výsledkov skúmania, tvorili žiaci závery a prezentovali svoje vedomosti, pričom bol výrazne podporovaný rozvoj ich praktických návykov a zručností. Vo vyšších ročníkoch bola vhodne aplikovaná aj výpočtová a didaktická technika. Formatívne hodnotenie napomáhalo zefektívneniu učebnej činnosti žiakov, klasifikácia bola využitá ojedinele pri individuálnom skúšaní. Oblasť podnecovania žiakov do hodnotenia svojich výkonov smerujúcich k napredovaniu patrila k slabším stránkam vyučovania. Vzhľadom na dobré vybavenie škôl výpočtovou technikou iba malá časť žiakov priamo pracovala s IKT. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na hodinách fyziky, chémie a biológie/prírodopisu boli na priemernej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *dejepisu, geografie a občianskej náuky* patriacich do vzdelávacej oblasti **človek a spoločnosť** sa hodnotila na základe 194 hospitácií. Nové učivo bolo žiakom sprístupňované v logickom slede za ich aktívnej účasti s využitím učebných pomôcok, preto úroveň poznávacích a učebných kompetencií žiakov bola celkovo dobrá. Na väčšine sledovaných hodín výrazne zohľadňovali vzdelávacie potreby jednotlivých žiakov, rešpektovali rozdiely v ich schopnostiach, v prípade potreby poskytovali doplňujúci výklad, podporovali ich sebadôveru, väčšinou zadávali úlohy s rozdielnou náročnosťou. Žiaci v prevažnej miere vedeli pracovať s informáciami, dopĺňali a porovnávali ich s nájdenými informáciami. Zadávaním úloh na spracovanie projektov, viedli učitelia žiakov k vyhľadávaniu a spracovaniu informácií z viacerých zdrojov, čo bolo jednou z pozitívnych stránok sledovaného predmetu. V oblasti rozvíjania komunikačných zručností boli vedení k aktívnemu vyjadrovaniu a prezentovaniu svojich názorov, poznatkov, skúseností a výsledkov činností. Sociálne kompetencie boli rozvíjané prácou v skupinách, jej efektívnosť potvrdzovali žiaci schopnosťou vzájomne si radiť a pomáhať. Kognitívna a afektívna oblasť boli vo vyučovaní zastúpené proporcionálne. Vzdelávacie potreby jednotlivcov však učitelia nerešpektovali diferencovaním úloh a činností. Prevažovalo priebežné verbálne, podnecujúce hodnotenie, uplatnené však bolo aj objektívne hodnotenie klasifikáciou. Priestor na sebahodnotenie a hodnotenie činností spolužiakov bol utvorený

v menšej miere. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na hodinách dejepisu, geografie a občianskej náuky boli na priemernej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *hudobnej a výtvarnej výchovy* patriacich do vzdelávacej oblasti **umenie a kultúra** sa hodnotila na základe **40** hospitácií. Pri sprostredkovaní učiva učitelia využívali netradičné činnosti, so zámerom žiakov aktivizovať a vytvoriť im priestor pre aktívne vyjadrovanie sa. Napriek uvedeným aktivitám učiteľov, žiakmi vykonávané činnosti nie vždy boli efektívne a v dôsledku nepresných pokynov a zadaní, pôsobili občas chaoticky. Nedostatočné bolo rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií, vyučujúci sa sústreďovali na občasné perцепčné činnosti, pri ktorých žiaci nemali priestor tvorivo si osvojovať hudbu a spoznávať hudobné umenie. Príležitostné spevácke aktivity vykonávali žiaci živelne, pri interpretácií piesní sa vyskytli viaceré nedostatky v odborných, didaktických aj metodických postupoch. Využitie učebných pomôcky na hodinách výtvarnej výchovy boli účelne využité, podporovali nielen názornosť, ale stimulovali aj snahu žiakov získať zručnosť pri realizácii umeleckého výrobku alebo výtvarného prejavu. Dobrá organizácia práce a zvolené metódy podporené zaujímavými námetmi a vhodným výberom výtvarnej techniky viedli žiakov k sebarealizácii, ich aktívnemu rozvoju pozorovacích schopností, fantázie a výtvarných zručností. Vo výtvarných činnostiach bol dostatočne kladený dôraz na tvorivosť a originalitu. Vyučujúci ich pri pracovných postupoch usmerňovali, v prípade potreby im poskytli radu pri výbere farieb, motívov či námetov, rešpektovali ich pracovné tempo a schopnosti. Priebežné slovné hodnotenie bolo na oboch predmetoch využívané na motiváciu a podporu ich sebadôvery. Žiaci boli sporadicky vedení k sebahodnoteniu, no nie vždy na základe stanovených kritérií. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na hodinách hudobnej a výtvarnej výchovy boli na dobrej úrovni.

Úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu na vyučovacích hodinách *telesnej a športovej výchovy* patriacich do vzdelávacej oblasti **zdravie a pohyb** hodnotila na základe **92** hospitácií. Učitelia spätnou väzbou zisťovali kvalitu vytvorených pohybových návykov a osvojených gymnastických a herných zručností, účelne využívali učebné pomôcky i názorné ukážky. Akceptovali rozdielne cvičebné tempo a pohybové schopnosti žiakov. Pri zdokonaľovaní základných pohybových zručností v športových hrách zrozumiteľným spôsobom sprístupňovali poznatky žiakom s dôrazom na ich praktickú aplikáciu. Vyučujúci korigovali technické nedostatky, efektívne striedali frontálnu, skupinovú a individuálnu formu práce, viedli žiakov k pomáhaniu si navzájom a k dodržiavaniu pravidiel tímovej práce, čím im umožňovali získavať sociálne návyky a pohybové zručnosti. Modelovými zápasmi družstiev im vytvorili priestor na prezentovanie nielen svojich zručností, ale aj schopnosti tímovej práce a byť zodpovednými za svoje výkony. Pri všetkých činnostiach sa dbalo na dodržiavanie pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia. Výkony a prejavy žiakov učitelia priebežne verbálne hodnotili, motivovali ich k ďalšiemu napredovaniu, priestor na sebahodnotenie žiakov bol vytvorený len na polovici hodín. Atmosféra na vyučovaní bola pozitívna, medzi učiteľmi i žiakmi bola dobrá interakcia. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na hodinách telesnej výchovy boli na dobrej úrovni.

Hodnotenie úrovne dosiahnutých vzdelávacích výsledkov vo vybraných predmetoch

ŠŠI zisťovala v priebehu inšpekcií úroveň dosiahnutých vzdelávacích výsledkov vo vybraných predmetoch. Meracím prostriedkom boli testy zostavené na základe učebných osnov a vzdelávacích štandardov. V ZŠ bolo spolu testovaných **6 888** žiakov, na **1. stupni** vo 4. ročníku v predmete **prírodoveda**, na **2. stupni** v 9. ročníku v predmetoch **fyzika a prírodopis**.

Test z **prírodovedy** písalo **2 423** žiakov, dosiahnutá úspešnosť bola **68,24 %**, čo je **priemerná úroveň**. Dosiahnuté výsledky žiakov poukazujú na menej osvojené a upevnené vedomosti z učiva predchádzajúcich ročníkov najmä z tematického okruhu z neživej prírody. Školy nemali dostatok učebných pomôcok pre vyučovanie tohto

tematickeho okruhu, preto ucitelia preferovali pamät'ové uenie a žiakom odovzdávali encyklopedické vedomosti. Tento tematický okruh sa vyučoval len 9 hodín, čo je trikrát menej ako ostatné tematické okruhy.

Predpokladané príčiny slabších výsledkov môžu byť v náročnosti a abstraktnosti fyzikálneho, geologického a časti biologického učiva; v nesprávnej interpretácii učiva vyučujúcimi (napr. značná časť vyučujúcich učila žiakov, že rastlina dýcha listami); v metódach a formách vyučovania prírodovedy, nezodpovedajúce dnešným moderným trendom prírodovedného vzdelávania; v nezaujímavej a teoretickej prezentácii učiva žiakom, bez atraktivity (absentuje zážitkové učenie); v nedostatočnom upevňovaní učiva; v slabšom čítaní s porozumením a logickom myslení žiakov; priemernom využívaní názorných a učebných pomôcok; nízkom využívaní didaktickej a v nevyhovujúcom využívaní výpočtovej techniky. Žiaci 4. ročníka mali menej rozvinutú oblasť čítania s porozumením, preto sa stávalo, že nerozumeli zadaniu úlohy; väčšinou nemali skúsenosť s testovou formou overovania vedomostí.

Ten istý test bol zadávaný žiakom aj v školskom roku 2008/2009, výsledky sú porovnateľné. Úspešnosť žiakov dosiahnutú v jednotlivých tematických okruhoch v oboch školských rokoch uvádza tabuľka č. 1:

Tabuľka č. 1: Dosiahnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch v prírodovede

Tematický okruh	Dosiahnutá úspešnosť šk. r. 2008/2009	Dosiahnutá úspešnosť šk. r. 2009/2010
Veci okolo nás	69,9 %	71,4 %
Z neživej prírody	54,4 %	59,5 %
Zo živej prírody	68,2 %	68,7 %

Celkové výsledky žiakov v teste z prírodovedy v školskom roku 2009/2010 boli o **2,2 %** lepšie ako boli v školskom roku 2008/2009.

Test z *prírodopisu* písalo **2 235** žiakov, dosiahnutá úspešnosť v teste bola **59 %**, čo je **málo vyhovujúca úroveň**. Dosiahnutú úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch uvádza tabuľka č. 2.

Tabuľka č. 2: Dosiahnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch v prírodopise

Tematický okruh	Percentuálne hodnotenie
Biológia človeka	59,34%
Botanika	54,35%
Geológia	58,40%
Zoológia	63,98%

Predpokladané príčiny slabých výsledkov môžu byť v nedostatočnom upevnení učiva v 6. – 8. ročníku; nízkej dotácii vyučovacích hodín; vo vyučovaní klasickým spôsobom s čiastočným uplatnením inovačných metód a foriem práce (vyžitie IKT, výukových programov, internetu, didaktickej techniky); v problémoch s čítaním s porozumením a uplatňovaním logického myslenia; nedostatočne osvojených schopnostiach s triedením informácií, poznatkov, ich využívaním a aplikovaním v praktickom živote. Na základe zistení z hospitácií konštatujeme, že v kontrolovaných školách bol zväčša nedostatok špeciálnych učební, pomôcky boli znehodnotené, predmet bol často vyučovaný neodborne. Žiakom boli nové poznatky prezentované prevažne z obrázkov a textu v učebnici, čo znižovalo ich záujem o predmet. Takto osvojené poznatky majú krátku trvácnosť.

Test z *fyziky* písalo **2 230** žiakov, v teste dosiahli **49,3 %** úspešnosť, čo je **nevyhovujúca úroveň**. Dosiahnutú úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch uvádza tabuľka č. 3.

Tabuľka č. 3: Dosiagnutá úspešnosť v jednotlivých tematických okruhoch vo fyzike

Tematický okruh	Percentuálne hodnotenie
Elektrický obvod	69,61%
Elektromagnetické javy	43,83%
Látka a teleso	47,51%
Mechanické vlastnosti kvapalín a plynov	37,02%
Pohyb a sila	60,31%
Práca. Energia. Teplo	33,43%

Predpokladané príčiny veľmi slabých výsledkov môžu byť v náročnosti predmetu – rozsah učiva, prevaha teoretických výpočtov vo vyšších ročníkoch; v slabej prepojenosti s bežným životom; nízkej dotácii vyučovacích hodín fyziky; priemernom záujme žiakov o predmet v dôsledku uplatňovania často klasických, málo efektívnych metód a foriem práce; vo využívaní málo podnetných učebných pomôcok, nízkom využití didaktickej techniky a nedostatočnom využití IKT v edukačnom procese; učivo väčšiny tematických okruhov nie je cyklicky prepojené; opakovaniu a utvrdzovaniu učiva sa venovalo málo času; v nedostatočnej pripravenosti žiakov (vo všeobecnosti) na testovanie. Na hodinách fyziky sa predovšetkým uplatňovala informačno-receptívna a reproduktívna metóda a frontálna forma práce. Učebné pomôcky na mnohých školách boli zastarané a nefunkčné. Z rozhovorov s vedením škôl a vyučujúcimi vyplynulo, že špeciálne učebne, v ktorých sa robili názorné pokusy, boli zrušené, zriadili sa v nich učebne s výpočtovou technikou. Nemali dostatok výukových programov ku každému učivu fyziky. Aj z týchto dôvodov neboli žiaci podnecovaní k aktivite, mali menší záujem o vyučovanie predmetu, preto aj slabšie vedomosti.

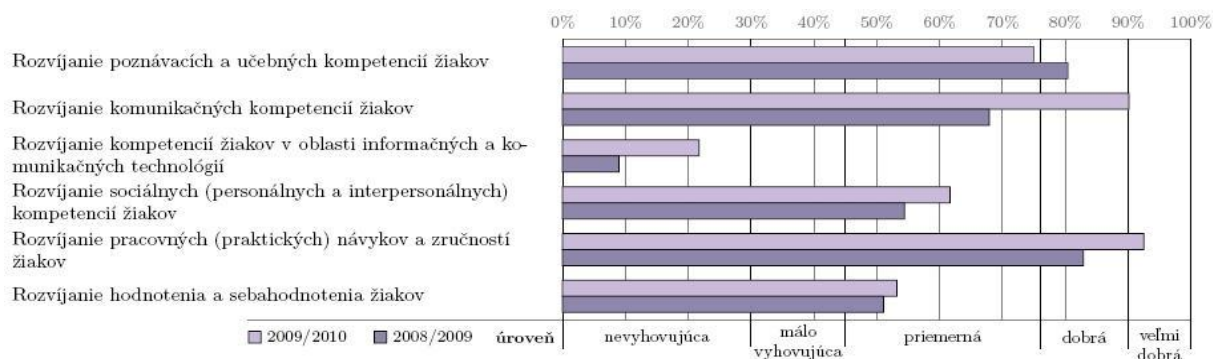
Záver

Výchovno-vzdelávací proces v ZŠ sa vyznačoval priaznivou atmosférou so vzájomným rešpektovaním sa žiakov a vyučujúcich. Väčšina učiteľov mala problémy s formulovaním cieľa, značná časť z nich oboznamovala žiakov iba s témou preberaného učiva, v minimálnej miere špecifikovali žiakom očakávané výsledky učenia. V procese osvojovania poznatkov postupovali logicky, nadväzovali na už osvojené učivo. Zadávané úlohy v značnej miere podporovali rozvoj komunikatívnych zručností v hovorenej i písomnej podobe. Orientované boli hlavne na osvojenie si správnych pracovných postupov a zručností pri aplikácii získaných poznatkov. Viedli žiakov nielen k aktívnemu vyjadrovaniu sa, ale najmä k vnímaniu a pochopeniu obsahu textu a k čítaniu s porozumením. Vzdelávacie potreby žiakov zohľadňovali vo väčšej miere rešpektovaním ich individuálneho učebného a pracovného tempa, diferenciaciu učiva využívali sporadicky. V niektorých prípadoch, najmä pri žiakoch so ŠVVP, pomáhali aj asistentky učiteľa. Viac než polovica vyučujúcich využila aj úlohy s divergentnými riešeniami, menej so zameraním na tvorivosť a bežný život. Pomerne často pracovali s chybnými odpoveďami žiakov, no iba ojedinele požadovali od nich argumentáciu a odôvodnenie zvolených postupov. Napriek istým pokrokom v edukačnom procese ponúkala väčšina vyučujúcich štandardnú postupnosť krokov pri riešení úloh, nové formy a metódy vo výchovno-vzdelávacom procese dokázala efektívne aplikovať len časť z nich. Učitelia pomerne často využívali názorné i svojpomocne zhotovené učebné pomôcky. Na základe zistení z kontrolovaných škôl možno konštatovať, že vo výchovno-vzdelávacom procese pretrváva zväčša klasický spôsob vyučovania, t. j. frontálna činnosť so žiakmi, viac so slovnými ako demonštračnými metódami. Výpočtovú techniku, ktorá bola súčasťou výbavy každej školy, vyučujúci sporadicky využili iba v rámci vizuálnej projekcie pri demonštrovaní nového učiva. Pretrváva dominantné priebežné verbálne hodnotenie učiteľom.

Zo zistení z hospitácií vyplynulo, že väčšina učiteľov vo výchovno-vzdelávacom procese **nedostatočne** podporovala najmä rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT, v menšej

miere aj ich hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti a sociálne (personálne a interpersonálne) kompetencie.

Graf č. 3: Rozvíjanie kľúčových kompetencií v ZŠ v šk. r. 2008/2009 a 2009/2010

Graf č. 3 zobrazuje porovnanie výsledkov s minulým školským rokom. Rozvoj kompetencií žiakov má okrem rozvíjania poznávacích a učebných kompetencií mierne stúpajúcu tendenciu. Najvýraznejší posun k lepšiemu sme zaznamenali v rozvíjaní komunikačných kompetencií žiakov.

Úroveň dosiahnutých vzdelávacích výsledkov žiakov v testovaných predmetov poukazuje na menej osvojené a upevnené základné vedomosti učiva z predchádzajúcich ročníkov. Priemerná až nevyhovujúca úroveň výsledkov, bola zrejme ovplyvnená nižšou motiváciou žiakov učiť sa učivo (v prírodovede najmä z tematického okruhu z neživej prírody), ktoré svojim obsahom nezodpovedalo ich veku a tým bolo pre nich nezaujímavé a náročné. Predpokladáme, že na dosiahnutú úspešnosť vplyva predovšetkým školské prostredie, relevantným faktorom sú aj podmienky vyučovania, vybavenosť škôl modernými učebnými pomôckami. Charakter testovaných predmetov si vyžaduje iné ako klasické vyučovanie, vyučovanie s uplatnením inováčných metód a foriem práce (využitie IKT, experimentov, zážitkového, projektového a činnostného vyučovania).

Výrazne pozitívne zistenia

- rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov
- rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov, vedením ich k správny postupom pri práci a k dodržiavaniu bezpečnosti a ochrany zdravia
- využívanie asistentov učiteľa pri vzdelávaní individuálne začlenených žiakov
- záujem žiakov o učenie, osvojovanie vedomostí a zručností
- uplatňovanie správnych pracovných postupov
- priebežné verbálne hodnotenie žiakov učiteľmi
- rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov sprístupňovaním poznatkov zrozumiteľným spôsobom a priebežným zisťovaním porozumenia
- účelné využívanie učebných pomôcok

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- diferencovanie úloh a činností s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti žiakov
- efektívne využívanie didaktickej techniky, informačných a komunikačných technológií učiteľmi aj žiakmi
- aplikácia nových foriem a metód do výchovno-vzdelávacieho procesu podporujúcich vyhľadávanie informácií z viacerých zdrojov, logické myslenie a zručnosti v práci
- zadávanie úloh s tvorivými alebo divergentnými riešeniami
- práca s rozličnými zdrojmi informácií vo výchovno-vzdelávacom procese
- rozvíjanie sebahodnotenia žiakov a uplatňovanie hodnotenia klasifikáciou

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

ŠŠI na základe zistených nedostatkov a porušenia všeobecne záväzných právnych a interných predpisov uložila kontrolovaným subjektom celkovo **318 odporúčaní, 110 opatrení, 1 upozornenie a záväzný pokyn**. Odporúčania cielene upozorňovali na oblasti vyžadujúce zlepšenie, smerovali najmä k efektívnemu využívaniu IKT a didaktickej techniky; k rozvíjaniu hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov; k diferencovaniu úloh a činností vzhľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti žiakov; k analyzovaniu príčin neúspešnosti v testoch a k následnému prijímaniu konkrétnych opatrení na zlepšenie stavu vo vyučovaní. ŠŠI uložila riaditeľom škôl prijať konkrétne opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov. Uložené opatrenia smerovali k nevydaniu školského vzdelávacieho programu (ŠkVP) a k nedostatkom v ich obsahu (chýbali učebné osnovy niektorých predmetov, učebné osnovy neboli vypracované v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom štátneho vzdelávacieho programu, neboli rozpracované požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov). Ďalšie opatrenia smerovali k odstráneniu nedostatkov súvisiacich s názvom školy v zriaďovacej listine a na pečiatke školy, ktorý bol v rozpore s právnymi predpismi; k prekročenému povolenému počtu žiakov so ŠVVP a k nerešpektovaniu ich potrieb; k nedostatkom v pedagogickej dokumentácii (nebola vedená dvojjazyčne, vykonávali sa v nej opravy nedovoleným spôsobom); k nedodržiavaniu minimálnej frekvencii skúšania žiakov za klasifikačné obdobie a k priebežnému hodnoteniu žiakov neplatnými stupňami klasifikácie. Záväzným pokynom bola nariadená úprava učebného plánu v triede so športovou prípravou na 2. stupni ZŠ.

Odporúčania a podnety

Štátnemu pedagogickému ústavu

- poskytovať školám odbornú pomoc pri tvorbe učebných osnov a štandardov všetkých predmetov pre reformné ročníky

Metodicko-pedagogickému centru

- realizovať pre učiteľov vzdelávacie semináre týkajúce sa využívania inovatívnych metód a foriem práce, ktorými sa budú komplexne rozvíjať kompetencie žiakov

Zriaďovateľom

- zlepšovať, skvalitňovať a modernizovať materiálno-technické vybavenie škôl dopĺňaním nových učebných pomôcok, didaktickej a výpočtovej techniky

Riaditeľom základných škôl

- zintenzívniť kontrolnú činnosť výchovno-vzdelávacieho procesu so zameraním na rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti informačných a komunikačných technológií, hodnotiacich, sebahodnotiacich zručností a vzájomnej spolupráce
- prerokovať zistenia z kontrolnej činnosti s pedagogickými zamestnancami, zovšeobecniť ich a prijať konkrétne opatrenia; priebežne kontrolovať splnenie prijatých opatrení
- venovať zvýšenú pozornosť diferencovaniu úloh a činností s ohľadom na rozdielne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov a potreby žiakov so ŠVVP
- rozvíjať viac sociálne kompetencie žiakov a ich hodnotiace a sebahodnotiace zručnosti
- prijať účinné opatrenia na zlepšenie trvácnych vedomostí a zručností žiakov vo fyzike a prírodopise
- zisťovať úroveň vzdelávacích výsledkov žiakov, vykonávať ich analýzu, prijímať opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Prílohy

1. Hodnotenie úrovne dosiahnutých vzdelávacích výsledkov žiakov vo vybraných predmetoch ZŠ v SR v šk. r. 2009/2010